

Návrh na restaurování

sousoší sv. Cyrila a Metoděje na Karlově náměstí v Třebíči

1. ZÁKLADNÍ DATA O PAMÁTCE

Lokalizace památky

Kraj: Vysočina
Okres: Třebíč
Město: Třebíč
Část: Vnitřní město
Název památky: sousoší Cyrila a Metoděje
Katalogové číslo: 1000159382

Údaje o památce

Autor: B.Seelind dle návrhu L. Šimka
Datace: 1885
Materiál: sousoší - pískovec, soklová architektura, schody - žula
Rozměry: sousoší - v - 290 cm, š - 170 cm, h - 120 cm
soklová architektura včetně schodů - v - 428 cm, š - 480 cm, h - 416 cm

Údaje o akci

Zadavatel: Město Třebíč
Karlovo náměstí 104/55, 674 Třebíč

Vypracoval:

MgA. Jan Vodáček
Akademický sochař a restaurátor
Žižkova 458, 394 68 Žirovnice
Tel: + 420 775 117 779
E-mail: vodacek.jan@seznam.cz

Poznámka:

Veškeré údaje a snímky obsažené v projektu návrhu na restaurování podléhají zákonu č.121/200 Sb. O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změnách některých zákonů, tzv. autorském zákonu.

Jakékoliv nakládání s obsahem, jeho kopírování, digitální přenos či fotografování - bez předchozího souhlasu autora - je nezákonné!

2. ÚVOD

Sousoší Cyrila a Metoděje¹⁾ v Třebíči na Karlově náměstí bylo vytvořeno k tisícím výročí příchodu věrozvěstů na Moravu v roce 1885. S iniciativou přišel kaplan u kostela sv. Martina z Tours František Diviš v roce 1867. Za vhodné bylo vytipováno místo, kde původně býval pranýř a popraviště trestem stětím. Na podporu postavení sousoší se konala i veřejná sbírka. Vybralo se 2487 zlatých a ty byly předány organizačnímu výboru pro postavení sousoší. Organizační výbor nejdříve jednal s Josefem V. Myslbekem, ale jeho požadavek – 3400 až 3800 zlatých za zhotovení sousoší vysokého devět stop a stojícího na stejně vysokém podstavci – se organizačnímu výboru zdál být přemrštěný. Organizační výbor se poté obrátil na sochaře Ludvíka Šimka; jeho návrh poté vytesal sochař Bernard Otto Seeling.

Podstavec sochy vzešel z rukou kameníka Josefa Hraby z Počátek. Řetěz, který sousoší lemoval až do druhé světové války, kdy byl zabaven, zhotovily blanenské železářny. Pro vztyčení sousoší bylo nutno vykopat třímetrové základy. Sousoší připutovalo do Třebíče z Prahy železnicí přes stanici Stařeč, v níž bylo přeloženo na povozy, které je dovezly až na místo určení.

Slavnostní posvěcení sousoší 16. srpna 1885 bylo dvoudenní slavností. Oslav se zúčastnil i brněnský biskup František Saleský Bauer.

- <https://www.pamatkovykatalog.cz/sousosi-sv-cyrila-a-metodeje-701754>
- [https://cs.wikipedia.org/wiki/Sousoš%C3%AD_svatého_Cyrila_a_Metoděje_\(Třeb%C3%ADč\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Sousoš%C3%AD_svatého_Cyrila_a_Metoděje_(Třeb%C3%ADč))

¹⁾ *Cyril a Metoděj, * 827 a 815 Soluň /Thessaloniké/ (Řecko), † 869 Řím a 885 Morava. Řeholník a biskup. Bratři ze vznešené řecké rodiny. Vzdělání nabyli v Konstantinopoli, kde byl Konstantinův učitelem Fotios (pozdější cařihradský patriarch a původce východní a západní církve). Konstantin ustanoven knihovníkem u chrámu sv. Sofie, pro svoji učenost nazýván "Folosofem". Opustil však své postavení a odešel jako misionář k Chazarům na poloostrov Krym. Zde našel hrob a ostatky sv. Klementa. Metoděj působil ve významné funkci ja místodržící provincie. I on resignoval na svůj úřad a odešel do kláštera. Když moravský kníže Rostislav požádal byzantského císaře Michala III. o misionáře, byli vybráni oba bratři. Odešli tedy jako věrozvěsti na Moravu 863. Vytvořili slovanské písmo (hlaholici) a přeložili do slovanského jazyka část byble a liturgické texty. Jejich působení sledovali s žárlivostí někteří němečtí biskupové, kteří ji považovali za vměšování do záležitostí svých diecézí. Obžalovali Konstantina a Metoděje u papeže Mikuláše I., který je povolal do Říma. Naši věrozvěsti se vydali na cestu a vzali s sebou ostatky sv. Klementa. Jejich liturgické knihy i slovanský jazyk jako jazyk liturgie byly schváleny novým papežem Hadriánem II. a bratři vysvěceni na misijní biskupy. " Když totiž bylo jejich dílo papeži ukázáno a když on poznal, že překlad Písma do slovanského jazyka je plodem vskutku apoštolského*

ducha obdařeného milostí, tu nevěděl co si počít radostí. Velebil tyto muže a nazýval je rozličnými jmény: otci, vytouženými dětmi, svou radostí korunou víry, věncem slávy a ozdobou církve". Konstantin zde však onemocněl a vstoupil do do římského kláštera na Aventinu (přijal řeholní jméno Cyril), kde zemřel. Pohřben v kostele sv. Klementa. Metoděj jmenoval papež arcibiskupem moravským a panonským. Vrátil se na Moravu, kde pokračoval ve svém započatém díle. Po nástupu knížete svatopluka k moci nastaly potíže se sufragánním biskupem nitranským Wichingem a s německými biskupy. Metoděj zajat biskupy pasovským, frísingským a salcburským a vězněn jimi 871 - 74 . Osvobozen na zákrok papeže Jana VIII. 874 pokřtil českého knížete Bořivoje a jeho ženu sv. Ludmilu. Dle legendy jim daroval Staroboleslavské paladium (reliéf P. Marie s Ježíškem). 879 musel Metoděj opět na udání do Říma, kde však byl uznán pravověrným a potvrzen jako arcibiskup moravský. Před svou smrtí určil svého nástupce sv. Gorazda.

- *Postavy, Atrybuty, Symboly slovník křesťanské ikonografie, nakladatelství Karmášek, České Budějovice 2001*

3. POPIS PAMÁTKY

Nadživotní sousoší Cyrila a Metoděje je vytvořeno z jemnozrnného pískovce jemně nažloutlé barvy. Sousoší je vytvořeno ze dvou bloků spojených jemnou spárou v partii plynty. Monumentálně pojaté sousoší zobrazuje stojící světce Cyrila a Metoděje jako biskupy, starší muže s plnovousem s mitrou zdobenou drahými kameny. Sochy jsou přisazeny těsně vedle sebe s postojem mírně pootočením směrem od sebe. Socha sv. Cyrila je zobrazena s mitrou a kápí na pohledově levé straně sousoší v dlouhém rouchu, albě s pláštěm, pluviálem přes ramena sepnutém pod dlouhými vousy s mírně pootočenou hlavou a pohledm upřeným na diváka. Pravá ruka světce je pozvednuta k žehnaní. V levé ruce přidržuje dlouhou hůl se zlatým křížem. Socha sv. Metoděje je mírně pootočena na pohledově pravou stranu s mírně skloněnou hlavou s mitrou sejmoutou kápí s volnými dlouhými vlasy a kudrnatými vousy. Světec je zde zobrazen v levém kontrapostu oděného rovněž v albě s pláštěm zdobeném jemnou krajkou po obvodu a colonou, zakrytí švu na přední straně, ve střední části. Socha sv. Metoděje přidržuje ve své levé ruce zavřenou knihu na kterou poukazuje gestem pravé ruky. Pokrčená pravá noha světce spočívá na ležící hlavě dábla s tělem přes zavřenou knihu která je patrná pod záhyby draperie.

Sousoší sv. Cyrila a Metoděje je postaveno na monumentální žulové architektuře tvořené z dvoubarevné žuly jemně nažloutlého a šedivého odstínu. Horizontálně je soklová architektura členěna na římsovou část, tělo soklové architektury a profilované patky se základné částí. Mohutná římsová část je zhotovena ze dvou kusů podélně ložených. Římsová část tvoří na vrchní straně stříšku od které se pomocí proflace zužuje směrem dolu k okapnici. Od okapnice se římsová část výrazněji zužuje k profilované přechodce mezi římsovou částí a tělem architektury. Samotné tělo architektury

je vertikálně tvořeno trojicí bloků. Nejvýraznější středová část je mírně zapuštěna, tato část je na přední a zadní straně zdobena plasticky vystouplým zrcadlem s prolomenými rohy nesoucí nápisové pole ohraničené linkou kopírující tvarosloví zrcadla. Nápis včetně linky je vysekán klínovým písmem. Zrcadlo na přední a zadní straně nese nápis:

Bohu	NA OSLAVU
K NEHYNOUCÍ OSLAVĚ,	TISÍCILETÉ PAMÁTKY,
SVATÝM	SVAPŘÍCHODU SS. APOŠTOLŮ NA MORAVU
CYRILLU A METHODU,	ROKU 863,
HVĚZDÁM	A ÚMRTÍ SV. METHODĚJE
SLOVANSKÉHO NÁRODU,	ROKU 885
K POCTĚ	POSTAVENO ROKU
MĚSTU, VLASTI MORAVĚ.	1885

Profilovaná patka členěna plasticky výrazným oblounem se pomocí zvonice a lemu rozšiřuje směrem k základní části soklové architektury. Ta je vertikálně tvořena rovněž trojicí žulových bloků na vrchní straně jsou zdobeny profilem - zvonící. Soklová architektura spočívá na trojici jednoduchých schodových stupňů bez profilace. Schody obepínají celou soklovou část.

4. CHARAKTERISTIKA CELKOVÉHO POŠKOZENÍ

Provedením prvotního vizuálního průzkumu nevykazuje současný stav sousoší sv. Cyrila a Metoděje známky viditelného statického rozrušení či závažné poškození ohrožující stav památky a bezpečnost bezprostředního okolí. Z tohoto hlediska je nejvýraznějším poškozením sousoší levá ruka sv. Cyrila přidržující hůl s křížem. Zde došlo vybracemi k poškození prstů, které bylo již řešeno v rámci předchozích oprav. Ty jsou na povrchu viditelné přes četné doplnění palce a prstů ruky. Další četné doplňky se vyskytují po celém sousoší. Výrazněji poškozena je rovněž žehnajíc ruka která je doplněna v místech vztyčených prstů.

Na první pohled působí rušivým dojmem celoplošné významné znečištění povrchu biologickými činiteli, především mechy a lišejníky. Znečištění povrchu je významně podpořeno vlivem umístění sousoší na velice exponovaném místě v bezprostřední blízkosti vzrostlých stromů včetně vysoce frekventované pozemní komunikace vedoucí náměstím. Celý povrch sousoší je pokrytý řasami ve stinných partiích. Na vodorovných plochách záhybů modelace došlo k vytvoření vraznějších vrstev mechů, řas a zrněnky které působí nemalé škody v destrukci povrchových vrstev

pískovcového materiálu. Vzhledem k použití jemného sochařského materiálu, který má velice dobré vlastnosti při opracování, působí znečištění nemalé poškození od retence vlhkosti v materiálu tak i prorůstání biologických činitelů do povrchu jemnozrné struktury. Tím dochází k postupné degradaci povrchových vrstev materiálu. Na povrchu jsou při podrobnějším ohledání památky četné poškození vedoucí ke ztrátě autentické modelace. Na povrchu jsou viditelné charakteristické poškození vymívání jemnějších, měkčích složek materiálu a tvorbě opršelych míst. Ve stinných partiích kde došlo k větší retenci vlhkosti došlo k tvorbě silných krustových polí a růstu výraznějších mechů a zrněnky. Toto poškození je viditelné pouze při posouzení stávajícího stavu památky z blízka. Z tohoto důvodu bude možné stávající stav pískovcového materiálu přes velké znečištění zhodnotit až po jeho důkladném očištění. V rámci povrchového znečištění jsou na povrchu dále viditelné krustové pole ve stinných partiích v záhybech draperie kde hrozí jejich odtržení spolu s částí povrchové modelace.

I přes povrchové znečištění jsou na povrchu viditelné plastické doplňky různorodého charakteru. Jedná se především o doplňky menšího rozsahu postihující postupnou degradaci povrchu autentického materiálu. Některé doplňky postrádají již svou pevnost nebo již nerespektují původní tvarosloví vymíváním bezprostředního okolí doplněných míst.

Z hlediska pevnosti použitého materiálu, pískovce ze kterého je sousoší zhotoveno vykazuje výrazné povrchové poškození viditelné na mnoha místech vymíváním modelace. Toto charakteristické poškození je vidět především na přední straně sousoší v partii porsí obou světců, dále pak v exponovaných záhybech draperie kudy proudí stékající dešťová voda. Toto poškození se po očištění vizuálně ještě znásobí po odstranění povrchového znečištění mechů a lišejníků prorůstající do hmoty již degradovaného materiálu.

Rovněž spárování obou bloků soch v partii plynty již postrádá svou funkci rovněž vodorovné spárování vykazuje na povrchu četné trhlinky prostupující do hmoty materiálu čímž dochází k urychlení pronikání vody a následnému poškození.

Kované prvky, atribut dlouhé hole s vrcholovým zlaceným křížem je významně poškozené v místech na zadní straně kříže kde došlo k jeho roztržení letovaných spojů.

Soklová architektura, která je vytvořena ze žuly nevykazuje větší známky poškození. Na povrchu je rovněž viditelné výraznější povrchové znečištění mechy a lišejníky, především na vodorovných plochách, dále je povrch znečištěn prachovými depozity a exhalacemi jako tomu je u sousoší. Dále je na povrchu viditelné pouze drobné mechanické poškození. Nejvýznamnějším poškozením soklové architektury je vyžilé spárování, které již na mnoha místech postrádá svou funkci. Zde dochází k pronikání vody mezi jednotlivé bloky a opakovaným namrznáním dochází v zimních měsících k jejich následnému poškození. Z tohoto důvodu došlo zřejmě k pohybu a

uvolnění několika schodů z trojice stuňů tvořící vyvýšený základ celé architektury. Zde je mnohé spárování již zcela vypadané a v současné době lokálně zcela chybí. Některé bloky schodů z důvodu jejich pohybu již nesedí.

5. RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚR

V současné době probíhá celková rekonstrukce Karlova náměstí v Třebíči v rámci oprav bude provedena také revitalizace nejbližšího okolí sousoší. Z tohoto důvodu je zpracován tento návrh na resturování sousoší a soklové architektury sv. Cyrila a Metoděje.

Záměr vychází ze současného velice komplikovaného stávajícího stavu sousoší které je především z estetického hlediska komplikované celoplošným výrazným znečištěním povrchu spolu se závažnou degradací povrchových vrstev autentického materiálu - pískovce. S ohledem na probíhající práce na celkové rekonstrukci náměstí bude i resturování zaměřeno na komplexní přístup v uchopení problematiky současného stavu sousoší a soklové architektury, který je dán jak svým materiálovým složením tak i svým umístěním v klimaticky náročném prostředí.

Samotné restaurování bude provedeno na místě. Bude přednostně zaměřeno na důkladné očištění sousoší postihující různorodé formy znečištění povrchu exhalacemi, prachovými nečistotami a viditelného znečištění biologickými činiteli s následnou biosanací povrchu a minimalizací krust. Etapa čištění bude velice komplikovaná a časově náročná. V rámci tohoto restaurování bude očištění zcela stěžejní kdy bude různými přístupy zaměřena tato část restaurování na dočištění specificky postižených partií, tak aby bylo možné dílo prezentovat ve své přirozené kráse použitého sochařského materiálu. Neméně důležitou etapou procesu restaurování bude konsolidace povrchově degradovaného materiálu, která je dnes patrná v rozmanitém reliéfu poškození povrchových vrstev.

Proces restaurování bude dále zahrnovat snímání rušivých druhotných plastických doplňků, konsolidace kamenného materiálu celková, lokální a injektáž vlasových trhlin, bále bude provedeno plastické doplnění chybějících částí modelace a provedení sochařské rekonstrukce či převedení stávajících celků modelace do nového materiálu. Je na zvážení zda budou větší celky nahrazeny ninerálním tmelem či budou provedeny plomby z pískovcového materiálu. Vložení plomby by dle předběžného průzkumu mohlo být provedeno poze v partii ruky přidržující hůl s křížem. Tato partie vykazule největší míru druhotného plastického doplnění včetně jeho degradace. Přesný rozsah a přístup k etapě plastického doplnění bude upřesněn v průběhu probíhajících prací po důkladném očištění sousoší a soklové architektury. V této fázi procesu restaurování, by bylo vhodné provést kontrolní den se zástupci zadavatele a Npu. Závěrem restaurování bude provedena lokální barevná

retuš nově doplněných partií která bude respektovat barevnost autentického materiálu a bude tak harmonizovat estetické vnímání resturovaného díla.

Kovový atribut dlouhé hole s křížem bude v průběhu probíhajících prací demontována a podrobena restaurování, opravě stávajícího kříže který je poškozen na zadní straně. Podrobný průzkum bude upřesněn po jeho demontáži a prezentován na kontrolním dni po dokončení etapy čištění. Po provedených opravách atributu bude provedeno jeho očištění, ošetření povrchu antikorozní úpravou s následnými základními nátěry které budou podkladem pod vrchní zlacení plátkovým zlatem 24 kr.

Všechny prostředky a metody budou aplikovány v souladu se zákonem 20/1987 sb. O státní památkové péči.

6. NÁVRH RESTAUROVÁNÍ V JEDNOTLIVÝCH BODECH

1. Bude provedena podrobná fotodokumentace stávajícího stavu sousoší a soklové architektury na místě, dále pak bude provedena podrobná dokumentace v průběhu jednotlivých etap i stavu po restaurování,
2. bude provedeno prvotní ošetření povrchu biocidním prostředkem, po jehož působení bude provedeno prvotní očištění vodou, tak aby bylo dosaženo důkladného vymytí aplikovaného prostředku,
3. dále po vyschnutí materiálu budou provedeny zkoušky čištění zaměřené na specificky znečištěné partie sousoší a soklové architektury po jejichž vyhodnocení bude možné provést jejich lokální dočištění, zčernalých krustových polí spolu s případnými extrémními nánosy biologického znečištění, budou provedeny zkoušky zda bude provedeno očištění formou zábalů či abrazivní metodou mikropískováním,
4. bude provedeno očištění od prachových nánosů a povrchových usazenin mokrou cestou dále bude provedeno odstranění nečistot rozpustných ve vodě; chemickou cestou budou zredukovány nebo ztenčeny zčernalé síranové krusty na povrchu kamene s intenzivním vypláchnutím použitých chemických prostředků, závěrem bude dle nutnosti provedeno lokální dočištění abrazivní metodou mikropískováním, mechanické odstranění různobarevných řas, mechů a lišejníků vrostlých hlouběji do struktury degradovaného materiálu, poté bude provedeno očištění a sanace povrchu prostředkem proti opětovnému růstu biologických činitelů
5. následně bude provedeno s ohledem na stávající stav autentického materiálu snímání druhotného doplnění, které bude provedeno ručně pomocí drobného vidiového náradí, v rámci této části procesu resturování bude také odstraněno vyžilé spárování mezi bloky obou soch dále

bude provedeno snímání spárování celé soklové architektury, v rámci této čisti budou lokálně dočištěny mikropískováním jemné přetěry a šlemy z druhotného doplnění přesahující na povrchovou modelaci,

6. v průběhu této části resturování bude provedeno snímání druhotného doplnění ruky přidržující hůl s motivem kříže, hůl bude rovněž spolu demontována s doplňky aby bylo možné provést revizi poškozeného kříže včetně ukotvení hole do kamenného materiálu ruky a spodního vsazení hole do plynty sousoší
7. v úplném závěrem etapy čištění bude zvaženo dočištění povrchu zábaly či lokálními zábaly exponovaných partií destilovanou vodou
8. po dokončení bude celý povrch omyt vodou od případných zbytků prachových částic z mikropískování či zbytků buničiny ze zábalů destilovanou vodou,
9. po technologické pauze, nutné pro vyschnutí kamenného materiálu, bude přistoupeno k další velice důležité etapě konsolidace kamenného materiálu, nejprve bude provedena celková konsolidace formou nátěru, který bude dle potřeby několikrát opakován pro dostatečné prosycení povrchu pískovcového materiálu, dále pak bude provedena lokální konsolidace vysoce degradovaných partií s vyšším obsahem vyloučeného gelu kyseliny křemičité, konsolidace bude provedena ucelenou řadou prostředku na bázi organokřemičitanu
10. dále bude v rámci etapy konsolidace provedena stabilizace las a trhlin, ta bude provedena injektážní směsí, která zateče i do vlasových trhlin, narušený prostor zaplní a renovuje spojení mezi uvolněnými hmotami pískovcového materiálu,
11. případné lepení uvolněných částí bude provedeno dvousložkovým epoxidovým lepidlem na kámen, pokud bude nezbytné provést lepení velkých celků či revize druhotného lepení které se objeví po očištění povrchu bude provedeno rovněž konstrukčním epoxidovým lepidlem na kámen
12. po nezbytné 14-denní technologické přestávce nutné k vyžrání konsolidačních prostředků na bázi organokřemičitanů bude možné provést doplnění chybějících částí modelace dle provedených materiálových zkoušek, samotné doplnění bude provedeno ve hmotě probarveným ninerálním tmelem - z umělého kamene strukturou, barevností a paropropustností co nejvíce odpovídající originálu, plastické doplnění chybějících partií bude provedeno formou analogie, v nejnutnějších případech budou při rekonstrukci větších celků modelace použity nerezové armatury utemované na olovo, při provedení plastického doplnění jemného materiálu jako jsou pískovce musí být kladen velký důraz na zvolení vhodné jemnosti zrnitosti a přilnavosti plastických doplňků nanášených v jemných vrstvách postihující charakteristické projevy povrchové degradace pískovců, plastické doplnění bude provedeno tak, aby respektovalo formu

a charakter zpracování modelace včetně struktury dochovaného povrchu sousoší tak, aby také došlo k zacelení všech korozivních projevů na povrchu materiálu a nedocházelo k pronikání a ulpívání vody na povrchu

13. pokud se po očištění povrchu objeví výrazné známky degradace autentického materiálu v uceleném celku jakož to výrazná degradace ruky přidržující hůl s křížem bude na zvážení zda nebude vhodné provést doplnění formou pískovcové plomby, tento způsob doplnění bude definován na kontrolním dni dle charakteru a možnostech doplnění degradovaných partií
14. po vyvrání plastického doplnění budou doplněné partie skráceny vodou pro optimální vyvrání minerálních pojiv, po vyvrání budou doplňky jemně povrchově upravovány do struktury svého nejbližšího okolí,
15. v rámci plastického doplnění bude provedeno vyrovnání uvolněných bloků schodů, které jsou v současné době mimo svou pozici o několik centimetrů, po vyrovnání bude provedeno spárování celé soklové architektury, pokud se prokáže nedostatečný či degradovaný základ pod uvolněnými schody bude provedeno jejich vyrovnání a uložení do betonového lůžka, spárování bude provedeno minerálními tmely probarvenými ve hmotě tak, aby na soklové architektuře nepůsobily rušivě,
16. v úplném závěru restaurování bude upraveno dle výsledné barevnosti sousoší a soklové architektury barevnost vytaženého písma která působí v současné době tvrdým dojmem, výsledné vytažení písma bude provedeno v jemnějším, světlejším odstínu pokud se v průběhu restaurátorských prací neobjeví nová nálezová skutečnost která ozřejmí původní barevnost písma
17. závěrečné ošetření povrchu památky bude provedeno hydrofobizací povrchu sousoší a vodorovných partií soklové architektury prostředkem na bázi organokřemičitanu
18. restaurátorská zpráva a fotodokumentace bude zpracována ve smyslu §14,zák.20/87Sb. v rozsahu, který plně postihne všechny postupy a zásahy, které budou na sousoší sv. Cyrila a Metoděje a soklové architektuře provedeny

7. PŘEHLED POUŽITÝCH MATERIÁLŮ

Čištění suchou cestou: měkké kartáče, vlasové štětce, skalpely, vidiové dlátka, mikropískování - abrazivo - skelný písek (Remmers),

Čištění mokrou cestou: tlaková voda, pára, měkké kartáče a štětce,

Čištění chemickou cestou (ztenčení krust): hydrogemuhičitanamonný, voda, čistič cementových přetěrů, šlemů KOC (Aqua), čistič ULTRA (Aqua), destilovaná voda, zábaly - arbocel

Biosanace: destilovaná voda, BFA Imprägnierung (Remmers),

Konsolidace: Funcosil KSE 100, 300 (Remmers), štětce, KSE 510STE

Lepení uvolněných částí: poliestrerové lepidlo na kámen - Akepox (Weha), nerezové čepy

Rekonstrukce modelace, plastické doplnění: olovo, nerezový drát, nerezové armatury - závitové tyče, křemičitý písek (Sklopísek Střeleč), křemenná moučka, mramorová moučka, drcená mramorová dř, práškové pigmenty Bayferrox (Aqua), KEIM RESTAURO®-MÖRTEL , bílý cement, sochařské špachtle, drobné vidiové nářadí,

Lokální barevná retuš: práškové pigmenty Bayferrox (Aqua), vápenná voda,

Lokální hydrofobizace, závěrečné ošetření: Vápenná lazura, lokálně Funcosil SNL (Remmers),